

SUDARYTOJŲ ŽODIS

Lietuvos mokslas vis daugiau dėmesio skiria Lietuvos totoriams ir karaimams. Abi etnokonfesinės bendruomenės taip pat domina užsienio mokslininkus – ir ne tik tų valstybių, kuriose gyvena bendruomenės (Baltarusijos, Lenkijos, Rusijos, Ukrainos). Jų savita praeitis, kalbinė situacija, raštija ir tradicijos traukia Anglijos, Suomijos, Tatarstano, Turkijos istorikų, orientalistų, tiurkologų ir lyginamosios kalbotyros specialistų dėmesį. Šiuo metu galima kalbėti apie susiformavusius tyrimų prioritetus: totorių ir karaimų apgyvendinimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje, jų teisinės, socialinės ir kultūrinės integracijos bei asimiliacijos problemas, totorių heraldikos, unikalios raštijos, karaimų kalbos tyrimus, istorinių diasporų padėtį naujausiais laikais.

Tai, kad Lietuvos totorių ir karaimų istorijos bei kultūros klausimai toli gražu nėra iki galo išnagrinėti, rodo Lietuvos ir užsienio mokslininkų naujų tyrimų rezultatai, pristatyti 2007 m. rugsėjo 13–15 d. Vilniaus universitete vykusioje tarptautinėje mokslo konferencijoje „610-osios totorių ir karaimų įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje metinės“. Konferenciją surengė Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Kultūrinių bendrijų studijų centras, Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga ir Lietuvos karaimų bendruomenė.

Dalis konferencijos pranešimų, atspindinčių Lietuvos totorių ir karaimų temos naujausių tyrimų rezultatus, išaugo į straipsnius, kurie buvo sudėti į šį rinkinį. Kai kurių autorių kontraversiškiems teiginiams sudarytojos negali pritarti, tačiau mano, kad tiesos ieškojimų priešstatos neišvengiamos ir skaitytojas bus paskatin-tas kitą kartą tarti savo žodį.

Straipsnių rinkinį sudaro šeši teminiai skyriai. Pirmajame skyriuje spausdina-mi straipsniai tradicine istorine tema: LDK totorių ir valdžios santykiai, totorių bendruomenės integracijos ir asimiliacijos problemos, karaimų lokaliųjų bendruo-menių padėtis, pirmą kartą historiografijoje nagrinėjama abiejų bendruomenių de-mografinė situacija, atskleidžiama karaimų kultūrinė veikla Vilniuje tarpukario laikotarpiu. Antrasis skyrius aprėpia straipsnius, skirtus aktualiems totorių raš-

tijos aspektams. Jų autoriai nagrinėja religinių rankraščių kultūrinius, teminius ir kalbinius sluoksnius, rašo apie naujai aptiktus rankraščius bibliotekų saugyklose ir privačiose kolekcijose. Karaimų religinei raštijai skirtas straipsnis apie Jakobo Duvano katekizmą. Trečiąjį skyrių sudaro straipsniai, kuriuose nagrinėjamos karaimų kalbos problemos, antroponimai ir papročiai. Pagaliau išsiaiškinta ir Keturiasdešimt Totorių kaimo pavadinimo kilmė. Ketvirtasis skyrius atiduotas autoriams, kurie svarsto totorių ir karaimų įvaizdžio visuomenėje ir raštijoje problemas. Penktąjį skyrių sudaro straipsniai, atskleidžiantys iškilų Lietuvos totorių nežinomus biografijų faktus. Šeštasis skyrius atspindi totorių ir karaimų istorinę atmintį. Jį sudaro archyvų aptarimas, šaltinių publikacija ir fiksuota gyva atmintis, perteikta per amžininkų pasakojimus. Taip pat pirmą kartą bandoma pažvelgti į totorių ir karaimų bendruomenių tapatumo formavimąsi virtualioje tikrovėje.

Straipsniai skelbiami originalo kalbomis (anglų, baltarusių, lenkų, lietuvių ir rusų), pateikiamos santraukos anglų ir lietuvių kalbomis. Tokių straipsnių publikavimo principą lėmė autorių tarptautinis kolektyvas bei suvokimas, kad taip jie bus lengviau ir plačiau prieinami, patrauks daugiau skaitytojų.

Reikšdamos nuoširdžiausią padėką Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanui prof. habil. dr. Zenonui Butkui ir to paties fakulteto Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedros vedėjui prof. habil. dr. Alfredui Bumblauskui už geranorišką paramą leidžiant šį straipsnių rinkinį, jo sudarytojos tikisi, kad ši publikacija skatins visuomenės ir mokslininkų domėjimąsi unikaliomis Lietuvos totorių ir karaimų bendruomenėmis, kurios taikiai, draugiškai ir korektiškai sugyveno su dominuojančiomis tautomis, taip pat suteiks galimybę jų istorijos ir kultūros tyrimams būti įtrauktiems į Lietuvos ir užsienio istoriografijos kontekstą.

Tamara Bairašauskaitė

Halina Kobeckaitė

Galina Miškinienė